

מר אמיר אלשטיין

יו"ד הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ד בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ד המועצה הבינלאומית

ד"ר ג'ורג' שולץ

יו"ד של כבוד

חברי הוועד המנהל

אלוף (מיל') אורנה ברביבאי
מר חן ליכטנשטיין
גב' מול מועלם
מר טלי מרידור
מר אבינועם נאור
עו"ד אבי פישר
מר אביעד פרידמן
ד"ר מיכל צור
מר יוסי קוצ'יק
מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופט רוזלי סילברמן אבלה, קנדה
מר אליוט אברמס, ארה"ב
ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב
גב' אן אפלכאוס, ארה"ב
פרופ' ורנון בוגדנור, בריטניה
השופט דורית בניש, ישראל
השופט סטיבן ברייד, ארה"ב
ד"ר אימי גוטמן, ארה"ב
ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה
השופט דליה דורנר, ישראל
פרופ' רונילד דניאלס, ארה"ב
השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב
פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב
פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה
השופט אברהם סופר, ארה"ב
מר ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' ארווין קוטלר, קנדה
פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב
פרופ' גבריאלה שלו, ישראל
השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי ג'סיס, פרס, אסטרטגיה
פרופ' יודיה צ' שטרן, מחקר
פרופ' יובל שני, מחקר

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמיה אילון
פרופ' חנוך דגן
פרופ' תמר הרמן
פרופ' מוסטפא כבהא
פרופ' עמיה כהן
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' יובל פלדמן
פרופ' מרדכי קרמניצר
פרופ' גדעון רהט
ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר
פרופ' איתן שיינסקי

מייסד ונשיא לשעבר

ד"ר אריק כרמון

הנדון: הצעת חוק-יסוד : מדינת ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי

בהמשך למכתב מהנהלת המכון, ברצוננו להתייחס בפירוט לסעיפי הצעת חוק יסוד: ישראל מדינת הלאום, כפי שהונחה על שולחן הועדה.

הפרת האיזון – יהודית ודמוקרטית

1. הנקודה הבעייתית ביותר בהצעת החוק היא שהיא מבקשת להעלות לרמה חוקתית גבוהה ומשוריינת את זהות המדינה כמדינה יהודית, מבלי לכלול בכך גם את זהותה של הדמוקרטיה, ואת עקרון השוויון, באותו מעמד. ההתייחסות לאופיה הדמוקרטי של ישראל מצומצמת רק לסעיף המטרה (2) "מטרתו להגן על מעמדה של ישראל כדי לעגן בחוק את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל". התייחסות זו להיותה של ישראל מדינה דמוקרטית, היא חסרת תוכן ופירוט לחלוטין. אין בה כדי לאזן את סעיף 1, ואת כל שאר סעיפי החוק, המבטאים עליונות ברורה של אופיה היהודי של המדינה על פני אופיה הדמוקרטי. כאשר לא כלולות במהלך זה, של הגדרת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי, זכויות אדם בסיסיות שאין להן בשיטתנו עיגון חוקתי מפורש (אין אזכור לשוויון, לחופש הביטוי, לחופש הדת, לזכויות חברתיות, לזכויות במשפט) וכלל זכויות האדם (פרט לחופש העיסוק) נותרות בלתי משוריינות (חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו אינו משוריין) הכף מוטה לעבר פרטיקולריזם לאומני שאיננו מאוזן כהלכה על ידי יסודות אוניברסליים וכלל אזרחיים. גם להגדרת תפקידו של בית המשפט ולתפקידו כמגן על זכויות האדם אין כיום עיגון משורייני. נדגיש – הטענה כאילו הצעת החוק באה "לאזן" את מגילת הזכויות, הכוללת שוויון, שקיימת בחוק יסוד-כבוד האדם וחירותו אין לה על מה שתסמוך. לא רק שהזכות לשוויון לא כתובה בפירוש בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ושמדובר בחוק בלתי משורייני לעומת ההצעה הנוכחית – אלא שההצעה באה בפירוש ובמפגיע, להתגבר על חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וכך נאמר בפירוש בסעיף 1 (ג) שפירושו עליונות של הצעת החוק הנוכחית על כל דבר חקיקה אחר.

2. לא בכדי טרחו כותביה של הכרזת העצמאות, בצד הביטויים החזקים מאד על אופייה כמדינת לאום יהודית, לכלול בה יסודות כלל אזרחיים והתייחסות מפורשת לערבים הישראלים, לרבות קריאה להם "ליטול חלקם בבנין המדינה על יסוד אזרחות מלאה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים". לכן, גם באה ההגדרה המשלבת והמאוזנת בחוקי היסוד מ-1992 - "יהודית ודמוקרטית" וכן ניתן מעמד להכרזת העצמאות. אפילו בהתייחסות למימוש השאיפה להגדרה עצמית של העם היהודי בסעיף 1 בחוק המוצע - ההפניה היא רק פנימה למורשת התרבותית וההיסטורית ולא מאוזכרת זכותו הטבעית, הזכות שיש לכל עם ועם להגדרה עצמית, לפי המשפט הבינלאומי, שניתן לה ביטוי בהכרזת העצמאות.

דווקא משום שבהגדרת המדינה את עצמה כיהודית, יש הדרה של הלא יהודים – שאינם יכולים להשתייך ללאום היהודי – מוטלת על המדינה חובה כפולה ומכופלת לנהוג בהגינות ובשוויון במיעוטים שבתוכה. זו חובה מוסרית מן המעלה הראשונה ומבחן חשוב מאין כמותו לדמותה התרבותית-רוחנית. היא נובעת הן מיהודיותה של המדינה והן מהדמוקרטיה שלה.

המשמעות החוקתית של הצעת החוק – פגיעה בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו

3. כאמור, משום היותו של חוק היסוד המוצע חוק מאוחר לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (שאינו משוריין), ניתן לטעון שהוא גובר עליו. המשמעות, בצירוף סעיף 1(ג) הקובע שכל החקיקה בישראל תפורש לפי סעיף 1 לחוק היסוד המוצע, היא פגיעה קשה במצב החוקתי הנוכחי, ומטילה צל כבד על המהלך החוקתי שנוצר בעקבות חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. יש בכך לא פחות מאשר עקירת העוגן העיקרי להגנה על זכויות אדם במדינת ישראל. בכל שאלה חוקתית, שיש לה מימד או היבט זהותי או תרבותי, לרבות שאלות העוסקות במעמדם של מיעוטים ובזכויות של הנמנים עליהם, או משליכות על אלה, החוק המוצע עלול לאיין את משמעותו וכובדו של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובכך לטרפד את ההגנה על זכויות האדם בכלל, ועל המיעוטים (הלא-יהודיים) בפרט. במקום גישה מאוזנת בין הפרטיקולרי לאוניברסאלי שצריכה להנחות את גישת רשויות המדינה לשאלות כאלה, ידחק הפרטיקולרי תמיד את האוניברסאלי לקרן זוית. על רקע חקיקתו של חוק יסוד כזה, אם בתי המשפט ינסו לפעול להגנתן של זכויות האדם במסגרת התפקיד הקלאסי של בית המשפט – וכפי שעושים בתי משפט בכל העולם הדמוקרטי – תתערער הלגיטימיות שלהם והם יותקפו כמי שפועלים נגד החוקה.

הדרת הערבים ופגיעה במעמד התרבות והשפה הערבית

4. ההצעה פוגעת קשות באוכלוסייה הערבית. אם תתקבל היא עלולה להביא לכך שרוב הערבים הישראלי ימנעו מהשתתפות בהליכים הדמוקרטיים בישראל. מצב זה - שיש אולי כאלה המעוניינים שייגרם או שישמחו מהווצרותו – ישים קץ לדמוקרטיה הישראלית. דמוקרטיה שבה חמישית מסויימת מן האזרחים אינם משתתפים בבחירות כעניין שבעקרון בשל הפלייטם לרעה – לא ראויה להיקרא דמוקרטיה.
5. הצעת החוק מתעלמת כליל מקיומו של המיעוט הערבי. מה אמור לחשוב אזרח ערבי, למקרא הצעת החוק המתיימרת להוות אבן בניין ואף יותר מכך, אבן הראשה, לחוקה? הוא קורא כי ישראל היא הבית הלאומי של העם היהודי - כלומר היא ביתו של כל יהודי בעולם אך אינו הבית של האזרחים הערבים שחיים בה. הוא קורא את סעיף 8, המדבר על המורשת היהודית וטיפוחה בתפוצות כמשימה של המדינה. לעומת זאת, הוא כערבי רשאי לפעול, כפרט בלבד, לשימור תרבותו ומורשתו (סעיף 9), כאילו שהדבר בכלל אפשרי. ההצעה אפילו לא מזכירה את הזכות לפעול לשם כך יחד עם אחרים, שהיא נחלת המשפט הבינלאומי שישראל חתומה עליו.
6. האזכור היחיד לערבים הוא בהתייחסות לשפה הערבית. אלא, שההתייחסות היא דווקא לשם ביטול מעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית, והפיכתה לשפה בעלת "מעמד מיוחד", אשר לדובריה זכות נגישות לשירותי המדינה. למרות מה שנטען במספר פרסומים, פסיקתו של בית המשפט העליון בנושא זה היתה חד משמעית, והיא שהשפה הערבית היא שפה רשמית בישראל. (בג"צ 4112/99 **עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' עיריית תל אביב-יפו ואח' פד"י נו(5) 393**, פס' 12 לפסק דינו של הנשיא ברק; פס' 7 לפסק דינה של השופטת דורנר). אי-התייחסות לשפה העברית כשפה רשמית, אינה משנה הרבה, לעצם העובדה שההצעה שוללת את מעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית שנייה בישראל. נשאלת השאלה – למה לעשות זאת? מה תפסיד מדינת ישראל מהכרה בערבית כשפה רשמית, גם אם לא שוות מעמד, לשפה העברית?

עיגון חוקתי לחוק ועדות הקבלה

7. אגב אורחא, קובעת ההצעה בסעיף 9 (ב) החוסה תחת הכותרת "הזכות לשימור מורשת" כי "המדינה רשאית לאפשר לקהילה לרבות בני דת אחת או בני לאום אחד,

לקיים התיישבות קהילתית נפרדת". על פניו, כלל וכלל לא ברור מדוע סעיף כזה, המבטא מדיניות של הפרדת אוכלוסיה, קשור בכלל לחוק העוסק בהגדרת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. האם הגדרת מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי מחייבת גם הפרדה יישובית בין הלאומים והדתות השונות?

8. קשה להתחמק מן המסקנה כי המוטיבציה להכליל את סעיף 9(ב) בהצעת חוק היסוד היא בכדי להכשיר, ברמה חוקתית, את חוק ועדות הקבלה, ולנסות לבטל את "בג"צ קעדאן". לא נחזור כאן על כל הביקורת שהבענו בעבר באשר לחוק ועדות הקבלה. אך יש לשים לב שסעיף זה בעצם חושף את ערוותו של חוק ועדות הקבלה. אמת היא כי מטרתו האמיתית של חוק ועדות הקבלה לא היתה חסויה אי פעם, אך לפחות בלשון החוק נעשה נסיון משמעותי להסתיר את מטרתו המפלה והבלתי שוויונית – זאת באמצעות סעיף השוויון 6ג (ג): "ועדת הקבלה לא תסרב לקבל מועמד מטעמי גזע, דת, מין, לאום, מוגבלות, מעמד אישי, גיל, הורות, נטייה מינית, ארץ מוצא...". ובכן, ניתן לומר כי יצא המרצע מן השק, וניסוחיו המסורבלים והסותרים של חוק ועדות הקבלה על "אי התאמה למרקם החברתי-תרבותי" מול תניית השוויון הוחלפו באמירה ישירה ובוטה – הקמת יישובים על בסיס דת או לאום – ובכך מתן הכשר להקמת יישובים ליהודים בלבד בחסות ובעידוד המדינה.

9. מעבר לכך, יש לציין כי המדיניות המשתקפת בסעיף 9(ב) איננה מדיניות של "נפרד אבל שווה". אין שום חובה העולה מהצעת החוק להקים יישובים באופן שוויוני לכל הלאומים והדתות. יש בו אך ורק אישור להקים יישובים נפרדים על סמך לאום – משמע הענקת תוקף למדיניות הקיימת, לפיה מוקמים יישובים קהילתיים אך ורק ליהודים. וכמו כן, יש להוסיף שממילא מדיניות של "נפרד אבל שווה" לא נחשבת עוד בעולם המודרני לשוויון אמיתי. וכך גם בישראל מאז "בג"צ קעדאן, ומאז "בג"צ "נוער כהלכה" שעסק בהפרדה העדתית בלימודים בעמנואל, מפי השופט אדמונד לוי ז"ל.

10. בייחוד בהקשר זה, הצעת חוק היסוד סותרת בצורה חזיתית את חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, משום פגיעתה הקשה, שלא לתכלית ראויה, בשוויון. כאמור לעיל, מצב זה של חוק יסוד הסותר חוק יסוד קודם, ולא כל שכן חוק יסוד הסותר ערכי יסוד של השיטה כמו שוויון, עלול להציב את בית המשפט במצב בלתי אפשרי בו הוראה חוקתית, במקום להגן על זכויות אדם – מפרה אותן. בייחוד בימים אלה של מתקפה על הלגיטימיות של בית המשפט העליון בכלל ועל הביקורת החוקתית שהוא מקיים בפרט, גלגול "תפוח אדמה" לוחט שכזה לפתחו של בית המשפט עלולה לפגוע עוד באמון שהוא זוכה לו בציבור, תהא החלטתו בנדון אשר תהא.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

11. בחברה הישראלית קיימים שסעים דתיים ולאומיים משמעותיים. בני דתות ולאומים שונים ממעטים לפגוש זה בזה והמכנה המשותף האזרחי הינו חלש. על הרקע הזה – נדרש, לכאורה, חיזוק של מהלכים ואפשרויות של שילוב ולא של הצבת חומות והגברת הבידול והניכור.

חיזוק השפעת המשפט העברי (מורשת ישראל) על המשפט הישראלי

12. סעיף 13, מוצג בהצעה כמשקף את המצב הקיים בחוק יסודות המשפט. עם זאת, הוא מחביא בכל זאת שינוי קטן שיכול להיות משמעותי. לניסוח הוספה המילה "מובהק" ובכך מבקשים המציעים להגביל את יכולתו של בית המשפט למצוא פתרון מתוך השיטה המשפטית עצמה ולא לפנות אל מורשת ישראל. "עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל" הם ביטוי כה רחב, עמום ורב פנים – שאין לראות בהם הפנייה למקור השראה מסויים. הפרשן יוכל תמיד למצוא מתלה לעמדה פרשנית שלו שתוכל לחסות תחת המטריה הרחבה הזו. לכן, אין מדובר בפיתרון נורמטיבי של ממש. עדיף, לכן, למצוא פיתרון בדרך של היקש, שמכוון לנקודת אחיזה איתנה יותר ומבטיח לפחות פיתרון שהוא נאמן והולם את השיטה המשפטית שלנו ואינו פוגם באחדותה ובעקביות שבתוכה. כמו כן, במספר גרסאות נוספות להצעת החוק נאמר הביטוי "המשפט העברי" ברחל בתך הקטנה, כך שברור עוד יותר החיזוק שיקבל המשפט הדתי במשפט הישראלי.

תכלית החקיקה

13. בכל הכבוד, אנו חולקים על תכלית החקיקה, כפי שהיא מוסברת בדברי ההסבר להצעה. מחד, ההצעה טוענת (ובצדק רב) כי קיימת הסכמה רחבה בציבור על הגדרתה של ישראל כמדינה יהודית. אכן, גם מדד הדמוקרטיה האחרון, שפרסם המכון הישראלי לדמוקרטיה לאחרונה, מאשש קביעה זו – אין חשש להזדהות אזרחי המדינה היהודים עם הגדרתה של המדינה כמדינה יהודית. מאידך, טוענים המציעים, נחיצות החוק היא משום ש"יש המבקשים לבטל את זכותו של העם היהודי לבית לאומי בארצו, ואת ההכרה במדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי." האם חקיקה ישראלית היא מענה למחשבות ושאיפות של עמים ולאומים אחרים? האם ניתן לטעון

המכון הישראלי לדמוקרטיה

ברצינות שהתעורר צורך כזה בעת האחרונה, שכן מאז הקמת המדינה ועד היום הסכימו עמי האזור לזכותו של העם היהודי למדינה והכירו במדינת ישראל כמדינה יהודית? האם בעקבות חקיקת חוק כזה ישנו בעלי הדעה האמורה את עמדתם? יתר על כן, צריך להשיב ביושר לשאלה – האם חקיקת חוק כזה תחזק את מעמדה של ישראל בעולם כמדינת הלאום של העם היהודי או תחליש אותו? לדעתנו, היא תשמש מנוף בידי הכוחות העוינים לישראל לטעון נגד הלגיטימיות של ישראל כמדינה יהודית. הצעת חוק היסוד מעניקה ליהודיות המדינה משמעות בעייתית. יוצא ממנה שיהודיות המדינה כרוכה בצמצום אופייה הדמוקרטי ובהפלייה לרעה וקיפוח של מי שאינם יהודים. לא רק שהצעת החוק אינה מגינה על אופייה היהודי של ישראל; היא חושפת את מהותה היהודית לקשות שבביקורות. מבחינת תוצאותיה הצפויות לחלוטין, ההצעה חותרת – בפועל – תחת יהודיות המדינה ומסכנת אותה. לא זאת בלבד שהצעת החוק לא מחזקת את אופייה היהודי של המדינה, אלא שהיא משדרת מסר ברור של חוסר בטחון ושל הקצנה ופונדמנטליזם. עיגון חוקתי של המובן מאליו רק קורא להרהור ביסודות אלה ואף לערעורם.

14. ההצעה מתעלמת מן הכוח הפוליטי, החברתי, הכלכלי והתרבותי של הרוב בדמוקרטיה – מכח היותו רוב. אל מול הכוח הזה – כך ההגיון החוקתי – טעון דווקא המיעוט הגנה מיוחדת מטעמי צדק והגינות, לבל יפול למרמס תחת רגליו של רוב עריץ ועושק. ההצעה הופכת הגיון חוקתי זה על ראשו ומתייחסת לרוב היהודי בישראל משל היה מיעוט.

15. באשר לטענות כאילו ההצעה מכסה "שטח מת" במאטריה החוקתית בישראל, יש לומר כי הן שגויות. עובדת היותה של המדינה יהודית ודמוקרטית מעוגנת היטב בחוקי היסוד (חוק יסוד הכנסת, חוק יסוד כבוד האדם וחירותו, חוק יסוד חופש העיסוק) ובחוקים רגילים, כגון חוק השבות, שבפסיקת בית המשפט העליון מתייחסים אליו כחוק המעניק זכות יסוד **חוקתית** לשבות ליהודים (בג"צ 7625/16 רגצ'ובה נ' שר הפנים). מכאן שאין באמת "חסר" באשר להגדרת המדינה כמדינת לאום.

16. חוקה אמורה להיות מסמך מאחד, ומאחה. הצעת החוק כפי שהיא מנוסחת, מעבר להדרת המיעוטים שבה, משדרת מסר מנכר גם כלפי מי שהם יהודים, ציונים, ליברלים. היא תגביר עוד את השסע הקיים גם ככה בין ציבורים ליברליים ובין אלה שאינם כאלה, ועלולה לגרום לפגיעה במידת הזדהותם עם המדינה.

שיקולי תוצאות – פגיעה במעמדה של ישראל בעולם

המכון הישראלי לדמוקרטיה

17. מעבר לכל הטיעונים שהוזכרו לעיל, יש לקחת בחשבון את הפגיעה במעמדה של ישראל בעולם בעקבות חקיקה זו. בדומה לחוקים אחרים שעברו בעת האחרונה - אשר ניתן להסכים או שלא להסכים עם פגיעתם הנטענת בדמוקרטיה – אין ספק באשר לפגיעתם במעמדה של ישראל ובתרומתם לבידודה בעולם. גם חוק זה, והוא כחוק יסוד העוסק בזהות המדינה אף ביתר שאת, יעורר ללא ספק גינויים ומחאה כלפי ישראל, הנוטשת את אופייה הדמוקרטי, ומערערת את היחס השוויוני שלה כלפי מיעוטים.
18. היותה של ישראל דמוקרטיה מהותית, ולא רק פורמלית, היא נכס אסטרטגי ממעלה ראשונה. לא בכדי מנהיגי ישראל, וכך גם ראש הממשלה בנאומיו בעולם, מדגישים ומתגאים באופייה הדמוקרטיה של המדינה וביחסה השוויוני למיעוטים. נכס זה אינו מובן מאליו, והצעת החוק עלולה להסיר את הביסוס העיקרי לטענות דומות בעתיד.
19. יש להזכיר בהקשר זה את פסק הדין המפורסם של בית המשפט העליון הקנדי (1998), באשר לנסיון הפרישה החד צדדי של קוויבק מהפדרציה הקנדית. בית המשפט ניתח את הדין הבינלאומי באשר לאפשרות הפרישה של מיעוט אתני. לפי פסק הדין, במצבים מסוימים, יתכן שתקום זכות למיעוט לפרוש ממדינת האם, ככל שאותו מיעוט סובל מאפליה ופגיעה קשה בשוויון, וככל שזכותו להגדרה עצמית במסגרת מדינת האם אינה מקוימת. ברור לגמרי כי יהיו מי שישתמשו בחוק המוצע, במצטבר לפגיעות אחרות באוכלוסיה הערבית בישראל, כדי לטעון כאמור. לעצם העלאתה של טענה כזו יהיו השלכות קשות על מעמדה הבינלאומי של ישראל, הן ברמה המדינית והן ברמה המשפטית.

20. בדיון החגיגי שנערך בכנסת לשם התחלת הדיונים בהצעת החוק, ציטטה שרת המשפטים מתוך הנייר אודות הצעת החוק שהוגש בידי ד"ר חגי ויניצקי ומר שאול שארף, נתונים משווים מחוקות העולם. כך למשל, נטען כי חוקות רבות בעולם (מעל 100) מעגנות את הזהות הלאומית: את הדגל, ההמנון, והשפה, בתוכן. אלא, שמרבית המבקרים את הצעת החוק, ואנחנו ביניהם, לא טוענים שאין לעגן עניינים אלה בחוקה, או שאין זה ראוי לעגן את אופיה הלאומי של המדינה בחוקה. ההיפך, כאמור במכתב מאת הנהלת המכון, אנו בהחלט תומכים בעיגון היותה של המדינה יהודית ודמוקרטית בחוקה. הביקורת היא מחד על מה שאיננו – ובמקרה זה – אזכור חד וברור של הזכות לשוויון, באותו מעמד, להגדרה הלאומית של המדינה – מה שלא מתקיים בהצעת החוק, כאמור לעיל, ולא יכול להחשב כמתקיים רק על סמך קיומו של חוק יסודי כבוד האדם וחירותו, שאינו משוריין ושהחוק הנוכחי מבקש במפגיע להתגבר עליו. ראוי היה לציין שבכל אותן מאות חוקות שצוינו במחקר המשווה מעוגנת הזכות לשוויון ולאיסור אפליה מטעמים לאומיים/אתניים באופן ברור (וראו דוגמאות רבות בנספח המשווה לסוף מסמך זה).

21. לא זו אף זו. במדינות לאום שבהן החוקה דואגת לציין במפורש כי זוהי "מדינתנו של עם" ספציפי, מעבר לאזכור כללי של הזכות לשוויון (שהוא מובן מאליו כאמור) ישנו גם אזכור ספציפי של העובדה כי זוהי גם מדינתם של המיעוטים, או אזכור מאזן אחר של העובדה של היות המדינה מדינת לאום אין בה כדי לפגוע בזכותם של המיעוטים – עוד בפסקת המבוא ה"זהותית" עצמה. כך למשל בקרואטיה, בסרביה, בסלובניה, ואפילו בהונגריה שעוברת תהליכי לאומנות טרחו לציין זאת במפורש בחוקה. לדוגמה בפסקת המבוא של החוקה הסרבית נאמר "Considering the state tradition of the Serbian people and equality of all "citizens and ethnic communities" בפסקת המבוא עצמה.

יש לומר כי כך גם נעשה בהכרזת העצמאות של מדינת ישראל, ולא בכדי. משום היותה מסמך המצהיר באופן ברור על היותה מדינה יהודית, ראו מנסחיה חובה לכלול אמירה ברורה על שוויון זכויות כלפי המיעוטים, ואפילו אזכור מפורש של המיעוט הערבי וקריאה לו להשתתף באופן שווה בהנהגת המדינה.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

אנו חוזרים ומפנים אל ההצעה המופיעה במכתב הנהלת המכון הישראלי לדמוקרטיה, לדרך מאוזנת וראויה לעיגון זהותה של מדינה ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, השומרת על שוויון לכל אזרחיה.

בכבוד רב,

ד"ר עמיר פוקס, עו"ד

המכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' מרדכי קרמניצר

המכון הישראלי לדמוקרטיה

1. מדינות שבהן מוזכרים המיעוטים במפורש ב-PREAMBLE

מספר סעיף	התייחסות באנגלית	עיגון הזכות לשוויון ומעמדים של המיעוטים	התייחסות באנגלית - מופיעה ב-PREAMBLE	אזכור את העובדה שמדובר במדינת לאום	מדינה
ARTICLE 6	<p>The state shall be obligated to create a prosperous and progressive society based on social justice, preservation of human dignity, protection of human rights, realization of democracy, attainment of national unity as well as equality between all peoples and tribes and balance development of all areas of the country.</p> <p>The word Afghan shall apply to every citizen of Afghanistan</p>	<p>המדינה תהיה מחויבת ליצור חברה משגשגת ומתקדמת המבוססת על צדק חברתי, שימור כבוד האדם, הגנה על זכויות האדם, מימוש הדמוקרטיה, השגת אחדות לאומית וכן שוויון בין כל העמים והשבטים ואיזון הפיתוח של כל התחומים של המדינה.</p>	<p>We the people of Afghanistan... Comprehending that a united, indivisible Afghanistan belongs to all its tribes and peoples</p>	<p>אנו בני העם האפגני...מבינים כי שאפגניסטן המאוחדת, הבלתי ניתנת לחלוקה, שייכת לכל השבטים והעמים שלה</p>	אפגניסטן
ARTICLE 33	<p>Membership in any national minority or ethnic group may not be used to the detriment of any individual. Citizens of national minorities or ethnic groups in the Slovak Republic shall be guaranteed their full development, particularly the rights to promote their cultural heritage with other citizens of the same national minority or ethnic group, receive and disseminate information in their mother tongues, form associations, and create and maintain educational and cultural institutions</p> <p>In addition to the right to learn</p>	<p>אסור לפגוע במיעוטים. יש להם זכות מלאה לשמור על תרבותם ומורשתם. הזכות לחינוך בשפתם ובקבלת החלטות הנוגעות לעניינם</p>	<p>We, the Slovak People Recognizing the natural right of nations to self-determination, Together with members of national minorities and ethnic groups living in the Slovak Republic,</p>	<p>אנו העם הסלובקי...מכירים בזכותנו להגדרה עצמית יחד עם מיעוטים לאומיים אחרים</p>	סלובקיה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

	<p>the official language, the citizens of national minorities or ethnic groups shall, under provisions fixed by law, also be guaranteed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a.the right to be educated in a minority language, • b.the right to use a minority language in official communications, • c.the right to participate in decision-making in matters affecting the national minorities and ethnic groups. 				
ARTICLE 14. PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES	<p>Republic of Serbia is a state of Serbian people and all citizens who live in it, based on the rule of law and social justice, principles of civil democracy, human and minority rights and freedoms, and commitment to European principles and values.</p> <p>The Republic of Serbia shall protect the rights of national minorities.</p>	<p>המדינה מבוססת על זכויות למיעוטים. יש הרבה התייחסות למיעוטים. בין היתר נכתב כי על המדינה להגן על זכויותיהם</p>	<p>Considering the state tradition of the Serbian people and equality of all citizens and ethnic communities in Serbia</p>	<p>בהתחשב במסורת המדינה של העם הסרבי ושוויון של כל האזרחים והקהילות האתניות בסרביה...</p>	סרביה
4. NON-DISCRIMINATION	<p>No person shall be deprived of Bosnia and Herzegovina or Entity citizenship arbitrarily or so as to leave him or her stateless. No person shall be deprived of Bosnia and Herzegovina or Entity citizenship on any ground such as sex, race, color, language, religion, political or other opinion, national or</p>	<p>איסור על שלילת אזרחות על רקע של מוצא לאומי</p> <p>איסור על הפליה על רקע מוצא לאומי. יש גם הפנייה לשתי אמנות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1992 	<p>Bosniacs, Croats, and Serbs, as constituent peoples (along with Others), and citizens of Bosnia and Herzegovina hereby determine that the</p>	<p>בוסניאקים, קרואטים וסרבים, כעמים מכוננים (יחד עם אחרים) ואזרחי בוסניה והרצגובינה קובעים בזאת כי חוקת בוסניה והרצגובינה</p>	בוסניה הרצגובינה

המכון הישראלי לדמוקרטיה

	<p>social origin, association with a national minority, property, birth or other status.</p> <p>The enjoyment of the rights and freedoms provided for in this Article or in the international agreements listed in Annex I to this Constitution shall be secured to all persons in Bosnia and Herzegovina without discrimination on any ground such as sex, race, color, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.</p>	<p>European Charter for Regional or Minority Languages</p> <p>1994 Framework Convention for the Protection of National Minorities</p>	<p>Constitution of Bosnia and Herzegovina is as follows:</p>	<p>היא כדלקמן:</p>	
<p>PREAMBLE</p>	<p>the State shall ensure the protection of minorities and shall preserve the rights of indigenous populations in accordance with the law;</p>	<p>המדינה תבטיח את הגנת המיעוטים ותשמור על זכויותיהם של אוכלוסיות ילידיות בהתאם לחוק;</p>	<p>We, the people of Cameroon... Resolved to harness our natural resources in order to ensure the well-being of every citizen without discrimination</p>	<p>אנחנו, אנשי קמרון... נרתום את המשאבים הטבעיים שלנו כדי להבטיח את שלומם של כל אזרח ללא הפליה</p>	<p>קמרון</p>
<p>ARTICLE 14</p>	<p>The State assures to all equality before the law without distinction of origin, of race, of sex, of religion, of political opinion or of social position.</p>	<p>המדינה מבטיחה לכל שוויון בפני החוק ללא הבחנה בין מוצא, גזע, מין, דת, דעה פוליטית או מעמד חברתי.</p>	<p>Consequently, We the Chadian People: Affirm by this Constitution our desire to live together with respect for ethnic, religious, regional and cultural diversities, to</p>	<p>כתוצאה מכך, אנו העם הצ'די: מאשרים בחוקה זו את רצוננו לחיות יחד עם כיבוד ההבדלים האתניים, הדתיים, האזוריים והתרבותיים,</p>	<p>צ'אד</p>

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

			build a State of law and one united Nation founded on public freedoms and the fundamental rights of Man, the dignity of the human person and political pluralism, on the African values of solidarity and fraternity;	לבנות מדינת חוק ואומה מאוחדת אחת שנוסדה על חירויות הציבור וזכויות היסוד של האדם, כבודו של האדם והאדם פלורליזם, על ערכי הסולידריות והאחוה האפריקאים;	
20. RIGHTS OF MINORITIES	A person who belongs to an ethnic , religious, or linguistic minority in New Zealand shall not be denied the right, in community with other members of that minority, to enjoy the culture, to profess and practise the religion, or to use the language, of that minority .	כל אדם השייך למוצא אתני זכאי לשמור על תרבותו, דתו ושפתו	-	אין התייחסות מפורשת	ניו זילנד
ARTICLE 15	Members of all national minorities shall have equal rights in the Republic of Croatia. Equality and protection of the rights of national minorities shall be regulated by the Constitutional Act which shall be adopted in the procedure provided for the organic law. Besides the general electoral right, the special	הזכות לשוויון למיעוטים זכות המיעוטים לבחור את הנציגים שלהם הזכות של המיעוטים לעשות שימוש בשפה שלהם	<ul style="list-style-type: none"> the Republic of Croatia is hereby established as the nation state of the Croatian nation and the state of the members of 	קרואטיה מבוססת על זכותו ההיסטורית של העם הקרואטי הרפובליקה של קרואטיה מוקמת בזאת כמדינת הלאום של האומה הקרואטית ומדינת בני המיעוטים הלאומיים שלה	קרואטיה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

	<p>right of the members of national minorities to elect their representatives into the Croatian Parliament may be provided by law. Members of all national minorities shall be guaranteed freedom to express their nationality, freedom to use their language and script, and cultural autonomy.</p>		<p>its national minorities: Serbs, Czechs, Slovaks, Italians, Hungarians, <u>Jews</u>, Germans, Austrians, Ukrainians, Rusyns, Bosniaks, Slovenians, Montenegrins, Macedonians, Russians, Bulgarians, Poles, Roma, Romanians, Turks, Vlachs, Albanians and others who are its citizens and who are guaranteed equality with citizens of Croatian nationality and the exercise of their national rights in compliance with the democratic</p>	<p>– תוך צירוף רשימת המיעוטים (הכוללת יהודים)</p>	
--	--	--	---	---	--

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

			norms of the United Nations and the countries of the free world.		
ARTICLE XV	Everyone shall be equal before the law. Every human being shall have legal capacity. Hungary shall guarantee the fundamental rights to everyone without discrimination and in particular without discrimination on grounds of race, colour, sex, disability, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or any other status.	הכרה בזכות לשוויון ובזכויות בסיסיות לכל ללא אפליה על בסיס לאומי.	We recognize the role of Christianity in preserving nationhood. We value the various religious traditions of our country. We proclaim that the nationalities living with us form part of the Hungarian political community and are constituent parts of the State. We commit to promoting and safeguarding our heritage, our unique language, Hungarian culture, the languages and cultures of	אנו מעריכים את המסורות הדתיות השונות של ארצנו. אנו מכריזים כי הלאומים החיים אתנו מהווים חלק מהקהילה הפוליטית ההונגרית ומהווים חלקים מכוננים של המדינה. אנו מתחייבים לקדם ולשמר את המורשת שלנו, את השפה הייחודית שלנו, את התרבות ההונגרית, את השפות ואת התרבויות הלאומיות המתגוררות בהונגריה, יחד עם כל הנכסים המיוצרים על ידי האדם והקרן הטבעית של אגן הקרפטים. אנו נושאים	הונגריה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

			nationalities living in Hungary, along with all man-made and natural assets of the Carpathian Basin. We bear responsibility for our descendants; therefore we shall protect the living conditions of future generations by making prudent use of our material, intellectual and natural resources.	באחריות על צאצאינו; לכן אנו נגן על תנאי החיים של הדורות הבאים תוך שימוש מושכל במשאבינו החומריים, האינטלקטואליים והטבעיים.	
--	--	--	--	---	--

2. מדינות שבהן מוזכרים המיעוטים במפורש (אך שלא ב-PREAMBLE)

מספר סעיף	התייחסות באנגלית	עיגון הזכות לשוויון ומעמדים של המיעוטים	התייחסות באנגלית - מופיעה ב-PREAMBLE	אזכור את העובדה שמדובר במדינת לאום	מדינה
ARTICLE 14.1	All people are equal before the law. Discrimination based on sex, race, color of the skin, ethnic or social origin, genetic circumstances, language, religion, viewpoints,	כל האנשים שווים בפני החוק. הפליה על רגע...מיעוטים אתניים...אסורה	The Armenian People	העם הארמני...	ארמניה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

	political or other opinions, belonging to a national minority , property status, birth, disability, age or other conditions of personal or social character shall be prohibited.				
ARTICLE 50	National minorities have the right, in the interests of national culture, to establish self-governing agencies under conditions and pursuant to procedure provided by the National Minorities Cultural Autonomy Act. The use of foreign languages, including the languages of national minorities , in state agencies and in court and pre-trial procedure shall be provided by law.	זכות לממשל עצמי!! הזכות לעשות שימוש בשפות של מיעוטים צריכה להיות מוכרת.	<ul style="list-style-type: none">• which embodies the• inextinguishable right of the people of Estonia to national self-determination	... אשר מגלם את הזכות הבלתי ניתנת לערעור של העם של אסטוניה להגדרה עצמית... לאומית...	אסטוניה
Article 14	The State shall regulate relations among social, ethnic and other communities on the basis of the principles of equality before the law and respect of their rights and interests	המדינה צריכה להתייחס בשווין לקהילות אתניות.	We, the People of the Republic of Belarus, (of Belarus)	אנחנו העם הבלרוסי...	בלרוס
Article 10	Enjoyment of the rights and freedoms recognised for Belgians must be provided without discrimination. To this end, laws and federate laws guarantee among others the rights and freedoms of ideological and philosophical minorities .	הזכויות והחירויות חייבת להינתן ללא הפליה. לשם כך, חוקים מבטיחים את זכויותיהם וחירויותיהם של מיעוטים	-	אין התייחסות מפורשת	בלגיה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

		אידיאולוגיים ופילוסופיים.			
ARTICLE 9	To guarantee the welfare, development, security and protection, and equal dignity of individuals, nations, peoples, and communities, and to promote mutual respect and intra-cultural , inter-cultural and plural language dialogue	להבטיח את רוחתם, התפתחותם, בטחונם ושמירה על כבודם של יחידים, עמים, עמים וקהילות, וכדי לקדם כבוד הדדי ודיאלוג בין-תרבותי, בין-תרבותי ורב-לשוני	We, the Bolivian people, of plural composition	אנחנו העם הבוליביאני	בוליביה
ART 5	Everyone is equal before the law, with no distinction whatsoever, guaranteeing to Brazilians and foreigners residing in the Country the inviolability of the rights to life, liberty, equality , security and property, on the following terms	כולם שווים בפני החוק, ללא כל הבחנה, אשר מבטיחים לברזילאים ולזרים המתגוררים במדינה את החסינות של הזכויות לחיים, לחירות, לשוויון, לביטחון ולרכוש...	We the representatives of the Brazilian People	אנחנו הנציגים של העם הברזילאי	ברזיל
23A	The State shall take steps to protect and develop the unique local culture and tradition of the tribes, minor races, ethnic sects and communities .	המדינה תפעל להגנה ולפיתוח התרבות והמסורת המקומית הייחודית של השבטים, הגזעים, הקלטים, הכיתות והקהילות	We, the people of Bangladesh	אנו העם הבנגלדשי	בנגלדש

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

		האתניות.			
ARTICLE 6 ARTICLE 3	<p>Political decisions emerge from the will of the majority manifested in free voting. The decision-making of the majority shall take into consideration the interests of minorities</p> <p>Everyone is guaranteed the enjoyment of her fundamental rights and basic freedoms without regard to gender, race, color of skin, language, faith and religion, political or other conviction, national or social origin, membership in a national or ethnic minority, property, birth, or other status.</p>	<ul style="list-style-type: none"> על הרוב להביא בחשבון את האינטרסים של המיעוט כולם זכרים לזכויות בסיסיות ללא קשר להיותם מיעוט אתני 	<ul style="list-style-type: none"> We, the citizens of the Czech Republic in Bohemia, in Moravia, and in Silesia 	אנחנו האזרחים של הרפובליקה של צ'כיה	צ'כיה
29. PROTECTION OF INTERESTS OF MINORITIES	<p>1. Any section of the citizens residing in the territory of India or any part thereof having a distinct language, script or culture of its own shall have the right to conserve the same.</p> <p>All minorities, whether based on religion or language, shall have the right to establish and administer educational institutions of their choice.</p>	<p>הזכות לשפה ותרבות.</p> <p>הזכות לחינוך</p>	WE, THE PEOPLE OF INDIA	אנו האנשים של הודו	הודו
ART 3	All citizens have equal social dignity and are	כל האזרחים שווים בפני החוק בלי	-	אין התייחסות	איטליה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

ART 6	equal before the law, without distinction of sex, race, language, religion, political opinion, personal and social conditions. The Republic safeguards linguistic minorities by means of appropriate measures.	הבחנה לפי דת או שפה. הרפובליקה שומת על מיעוטים באמצעים המתאימים			
ARTICL E 27 ARTICL E 35	Polish shall be the official language in the Republic of Poland. This provision shall not infringe upon national minority rights resulting from ratified international agreements. The Republic of Poland shall ensure Polish citizens belonging to national or ethnic minorities the freedom to maintain and develop their own language , to maintain customs and traditions, and to develop their own culture National and ethnic minorities shall have the right to establish educational and cultural institutions, institutions designed to protect religious identity, as well as to participate in the resolution of matters connected with their cultural identity .	פולנית תהיה השפה הרשמית של הרפובליקה של פולין. הוראה זו לא תפגע בזכויות המיעוטים הלאומיים הנובעות מהסכמים בינלאומיים. בנוסף, הם זכאים לפתח את תרבותם ולשמור על דתם.	We, the Polish Nation - all citizens of the Republic,	אנו האומה הפולנית...	פולין
ARTICL E 6. THE	The state recognizes and guarantees for members	המדינה מכירה ומבטיחה	-	אין התייחסות	רומניה

RIGHT TO IDENTITY	of the national minorities the right to preserve, develop, and express their ethnic, cultural , linguistic, and religious identity. The protective measures taken by the state to preserve, develop, and express the identity of the members of the national minorities shall be in accordance with the principles of equality and nondiscrimination in relation to the other Romanian citizens	לחברי המיעוטים הלאומיים את הזכות לשמר, לפתח ולבטא את זהותם האתנית, התרבותית, הלשונית והדתית.		מפורשת	
ARTICLE 5	In its own territory, the state shall protect human rights and fundamental freedoms. It shall protect and guarantee the rights of the autochthonous Italian and Hungarian national communities .	בטריטוריה שלה, המדינה תגן על זכויות האדם ועל החירויות הבסיסיות. היא תגן על זכויותיהם של הקהילות האיטלקיות וההונגריות הלאומיות האוטוכתוניות.	...and permanent right of the Slovene nation to self-determination	הזכות של האומה הסלובקית להגדרה עצמית	סלובניה

3. דוגמות למדינות שבהן מוזכרת הזכות לשוויון באופן כללי

מדינה	אזכור את העובדה שמדובר במדינת לאום	התייחסות באנגלית	עיגון הזכות לשוויון ומעמדים של המיעוטים	התייחסות באנגלית	מספר סעיף
אפגניסטן	אנחנו העם האפגני			We the people of Afghanistan	

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

ARTICLE E 20	Persons who belong to national minorities exercise the human rights and freedoms in full equality before the law.	אנשים השייכים למיעוטים לאומיים זכאיים לזכויות אדם וחירויות בשוויון מלא בפני החוק.	We, the people of Albania	אנחנו העם האלבני	אלבניה
ARTICLE E31	The institutions shall seek to ensure the equality of rights and duties of all citizens in suppressing the obstacles which obstruct the development of the human personality and impede the effective participation of all in the political, economic, social and cultural life.	המוסדות יבקשו להבטיח את שוויון הזכויות והחובות של כל האזרחים	The Algerian people is a free people, decided to remain free	העם האלגירי הוא חופשי	אלגיריה
ARTICLE E 1	The Constitution proclaims that the action of the Andorran State is inspired by the principles of respect and promotion of liberty, equality , justice, tolerance, defence of human rights and dignity of the person.	החוקה מצהירה כי פעולתה של מדינת אנדורה מושפעת מעקרונות של כבוד וקידום חירות, שוויון, צדק, סובלנות, הגנה על זכויות האדם וכבוד האדם.	The Andorran People...	העם האנגולי...	אנגולה
CHAPTE R II	Whereas every person in Antigua and Barbuda is entitled to the fundamental rights and freedoms of the individual, that is to say, the right, regardless of race , place of origin , political opinions or affiliations, colour, creed or sex,	והואיל וכל אדם באנטיגואה וברבודה זכאי לזכויות ולחירויות היסוד ללא הבדל גזע, מקום מוצא, דעות או קשרים	WHEREAS the People of Antigua and Barbuda	הואיל ואנשי אנטיגואה וברבודה...	אנטיגואה

המכון הישראלי לדמוקרטיה

		פוליטיים, צבע, אמונה או מין			
ARTICLE E 16	The Argentine Nation does not allow prerogatives of blood or birth; in it there are no personal privileges [to special legal rules or courts] or titles of nobility. All its inhabitants are equal before the law, and admissible for [public] employment without any other requisite than fitness. Equality is the basis of taxation and of public charges.	האומה הארגנטינית אינה מתירה זכויות של דם או לידה; אין בה זכויות אישיות או תארי אצולה. כל תושביה שווים בפני החוק	We, the representatives of the people of the Argentine Nation	אנחנו הנציגים של האומה הארגנטינאית	ארגנטינה
117. General guarantee of equality	A subject of the Queen, resident in any State, shall not be subject in any other State to any disability or discrimination which would not be equally applicable to him if he were a subject of the Queen resident in such other State.	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	-	אין התייחסות מפורשת	אוסטריה
ART 7	All nationals are equal before the law. Privileges based upon birth , sex, estate, class or religion are excluded.	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	Austria is a democratic republic. Its law emanates from the .people	אין התייחסות מפורשת	אוסטריה
ARTICLE E 25. RIGHT TO EQUALITY	All religions are equal . before the law. Everyone is equal before the law and the court. III. Everyone has equal rights and freedoms irrespective of race, nationality, religion , sex, origin, property status,	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	The Azerbaijan people	העם האזרבייג'ני	אזרבייג'ן

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

	social position, convictions, political party, trade union organization and social .unity affiliation				
ARTICL E 6	All citizens* shall be equal before the law. There shall be no privileges or restriction of rights on the grounds of race, national or social origin , ethnic self-identity, sex, religion, education, opinion, political affiliation, personal or social status	כל האזרחים * יהיו שווים בפני החוק. לא יהיו זכויות יתר או הגבלת זכויות מטעמי גזע, מוצא לאומי או חברתי, זהות עצמית, אתנית, מין, דת, חינוך, דעה, שיוך פוליטי, מעמד אישי או חברתי	We, the Members of the Seventh Grand National Assembly, guided by our desire to express the will of the people of Bulgaria	אנו, חברי האספה הלאומית השביעית, בהנחיית רצוננו להביע את רצון בני העם הבולגרי	בולגריה
ARTICL E 26	The State shall assure to everyone equality before the law without distinction of origin, of race, of sex, of religion, of political opinion or of social position.	המדינה תבטיח לכל השוויון בפני החוק ללא הבחנה בין מוצא, גזע, מין, דת, דעה פוליטית או מעמד חברתי.	Having become the People's Republic of Bénin	העם של בנין	בנין
ARTICL E 14	Everyone is born free and is equal before the law regardless of race, colour of skin, language, sex, religion, political or other opinions, national, ethnic and social affiliation, origin, property or social status, place of residence.	כולם נולדים חופשיים ושווים לפני החוק, ללא הבדל גזע, צבע עור, שפה, מין, דת, דעות פוליטיות או אחרות, שיוך לאומי, אתני וחברתי, מוצא, רכוש או מעמד חברתי, מקום	We, the citizens of Georgia	אנו האזרחים של גאורגיה	גאורגיה

המכון הישראלי לדמוקרטיה

		מגורים.			
15.	Every individual is equal before and under the law and has the right to the equal protection and equal benefit of the law without discrimination and, in particular, without discrimination based on race, national or ethnic origin , colour, religion, sex, age or mental or physical disability.	כל בני האדם שווים בפני החוק ויש להם זכות להגנה שווה ושוויון שווה של החוק ללא הפליה, ובמיוחד ללא אפליה על בסיס גזע, מוצא לאומי או אתני, צבע, דת, מין, גיל או נפש או מוגבלות פיזית.	WHEREAS the Provinces of Canada, Nova Scotia, and New Brunswick have expressed their Desire to be federally united into One Dominion	אין התייחסות מפורשת	קנדה
ARTICLE 19	Equality before the law. In Chile there are no privilege persons or groups	שוויון בפני החוק	• Persons are born free and equal in dignity and rights.	אין התייחסות ספציפית לעם בצ'ילה. יש אבל התייחסות בפתיחה לשוויון באופן כללי	צ'ילה
ARTICLE 13	All individuals are born free and equal before the law, shall receive equal protection and treatment from the authorities, and shall enjoy the same rights, freedoms, and opportunities without any discrimination on account of gender, race, national or family origin, language, religion, political opinion, or philosophy. The State shall promote the conditions so that equality may be real and	התחייבות כללית לשוויון חובה לקדם את השוויון של קבוצות מופלות	• The people of Colombia	אנו העם הקולומביאני	קולומביה

המכון הישראלי לדמוקרטיה

	effective and shall adopt measures in favor of groups that are discriminated against or marginalized.				
-	אין התייחסות	אין התייחסות	-	אין התייחסות	דנמרק
ARTICLE 9. EQUAL OPPORTUNITY	The state ensures equal opportunity for all citizens without discrimination	המדינה מבטיחה הזדמנות שווה לכל האזרחים ללא אפליה	This is Egypt, an immortal homeland to Egyptians, and a message of peace and love to all peoples.	מצרים היא המולדת הנצחית של העם המצרי	מצרים
ARTICLE 3	All persons shall be equal before the law.	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	the German people, in the exercise of their constituent power, have adopted this Basic Law	העם הגרמני, בהפעלת כוחו המכונן, אימץ חוק יסוד זה	גרמניה
ARTICLE 4	All Greeks are equal before the law	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	אין התייחסות	אין התייחסות	יוון
ARTICLE 65	Everyone shall be equal before the law and enjoy human rights irrespective of sex, religion, opinion, national origin, race, colour, property, birth or other status.	כולם שווים בפני החוק וזכאים לזכויות אדם ללא קשר ל...מוצא לאומי	אין התייחסות	אין התייחסות	איסלנד
ARTICLE 14	Iraqis are equal before the law without discrimination based on gender, race, ethnicity,	כל העיראקים שווים בפני החוק	We, the people of Iraq	אנו העם העיראקי	עיראק

המכון הישראלי לדמוקרטיה

	nationality, origin , color, religion, sect, belief or opinion, or economic or social status.				
ARTICLE 24	All of the people are equal under the law and there shall be no discrimination in political, economic or social relations because of race, creed, sex, social status or family origin .	אין התייחסות מפורשת למיעוטים	We, the Japanese people	אנו העם היפני	יפן
ARTICLE 1	All persons in the Netherlands shall be treated equally in equal circumstances. Discrimination on the grounds of religion, belief, political opinion, race or sex or on any other grounds whatsoever shall not be permitted.	הגדרה כללית של שוויון לכל בלי התייחסות מפורשת למיעוטים	-	אין התייחסות מפורשת	הולנד
ARTICLE 98	All are equals before the law.	הגדרה כללית של שוויון לכל בלי התייחסות מפורשת למיעוטים	-	אין התייחסות מפורשת	נורבגיה
7. RIGHTS	The Republic of South Africa is one, sovereign, democratic state founded on the following values- 1. a. Human dignity, the achievement of equality and the	הצהרה כללית על שוויון. מופיע בהרבה מקומות בחוקה	We, the people of South Africa,	אנו העם של דרום אפריקה	דרום אפריקה

	advancement of human rights and freedoms.				
SECTION N 9 SECTION N 14	<p>It is the responsibility of the public authorities to promote conditions ensuring that freedom and equality of individuals and of the groups to which they belong are real and effective, to remove the obstacles preventing or hindering their full enjoyment, and to facilitate the participation of all citizens in political, economic, cultural and social life.</p> <p>Spaniards are equal before the law and may not in any way be discriminated against on account of birth, race, sex, religion, opinion or any other personal or social condition or circumstance.</p>	באחריות הרשויות הציבוריות לקדם תנאים המבטיחים כחירות ושוויון של יחידים ושל קבוצות שאליהן	The Spanish Nation	האומה הספרדית	ספרד
20. EQUALITY BEFORE THE	All persons are equal before and under the law in all spheres of political, economic, social and cultural life and in every	הגדרה כללית של שוויון - כל בני האדם שווים לפני החוק ובמסגרתו	Whereas We the People of the Kingdom of	בעוד אנו אנשי ממלכת סוויילנד ...	שוויץ

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

LAW	other respect and shall enjoy equal protection of the law	בכל תחומי החיים הפוליטיים, הכלכליים, החברתיים והתרבותיים ובכל מובן אחר וייהנו משמירה שווה על החוק	Swaziland		
ARTICLE 14. PROHIBITION OF DISCRIMINATION	The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language , religion , political or other opinion, national or social origin, association with a national minority , property, birth or other status.	איסור על הפליה המבוססת על דת או שפה	-	אין התייחסות	בריטניה